

30.04. укр. мова 6 клас Добровольська В.Е.

ПОВТОРЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ

*ГОЛОВНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ. ПРОСТЕ
РЕЧЕННЯ.*

Мета:

- повторити вивчене про словосполучення, його будову, зв'язок між словами в словосполученні, відмінність між словосполученням та сполученням слів;
- про речення, його будову, види речень за метою висловлення, емоційним забарвленням, кількістю граматичних основ;
- про головні та другорядні члени речення;
- удосконалювати вміння членувати речення на словосполучення, визначати члени речення;
- Удосконалювати пунктуаційні вміння та навички, розвивати пам'ять, увагу, виховувати любов до рідної землі.

Тип уроку:

урок повторення, узагальнення та систематизації знань (формування мовленнєвої компетенції).

Засоби навчання:

підручник, проектор, тексти для роботи в групах.

ЕПІГРАФ ДО УРОКУ

І знову осінь, як щороку.
В цю світлу вересневу рань
Ми поспішаєм на уроки
Набратись мудрості і знань.

І. Турчин

ПРИГАДАЙМО, ЯКИЙ РОЗДІЛ
МОВОЗНАВЧОЇ НАУКИ
ЗАЙМАЄТЬСЯ ВИВЧЕННЯМ
СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ ТА РЕЧЕНЬ?

СИНТАКСИС - це розділ мовознавчої науки, який вивчає правила поєднання слів у словосполучення і речення, їх значення та роль у мовленні.

Одиниці синтаксису

```
graph TD; A[Одиниці синтаксису] --> B[Словосполучення]; A --> C[Речення];
```

Словосполучення – це поєднання двох чи більше повнозначних слів, які виражають назву предмета, поняття, уявлення і виступають однією поширеною назвою.
Наприклад: червона калина, любов до батьків

Речення – це граматично й інтонаційно оформлена цілісна мовна одиниця, що є основним засобом формування й вираження думки

▶▶▶ **Словосполучення**

- ❑ **Словосполучення-це синтаксична одиниця, яка утворюється поєднанням двох або більше повнозначних слів, одне з яких-головне, а інше-залежне.**
- ❑ **Слова у словосполученні поєднуються за змістом і граматично або тільки за змістом.**

СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ

утворюється поєднанням двох
або більше **повнозначних слів**

ГОЛОВНОГО

?

ЗАЛЕЖНОГО

Який ?

Осінній

ліс

Який ?

Як ?

Писати каліграфічно

Як ?

Види зв'язку слів у словосполученні

```
graph TD; A[Види зв'язку слів у словосполученні] --> B[Узгодження]; A --> C[Керування]; A --> D[Прилягання]; B --> E[залежне слово вживається у тому ж роді, числі й відмінку, що й головне: невеликий твір]; C --> F[головне слово керує залежним, яке приєднується до головного за допомогою прийменника або без нього: підійшов до берези, свято осені]; D --> G[залежне слово зв'язане з головним лише за змістом: приплив швидко];
```

Узгодження

залежне слово вживається у тому ж роді, числі й відмінку, що й головне:
невеликий твір

Керування

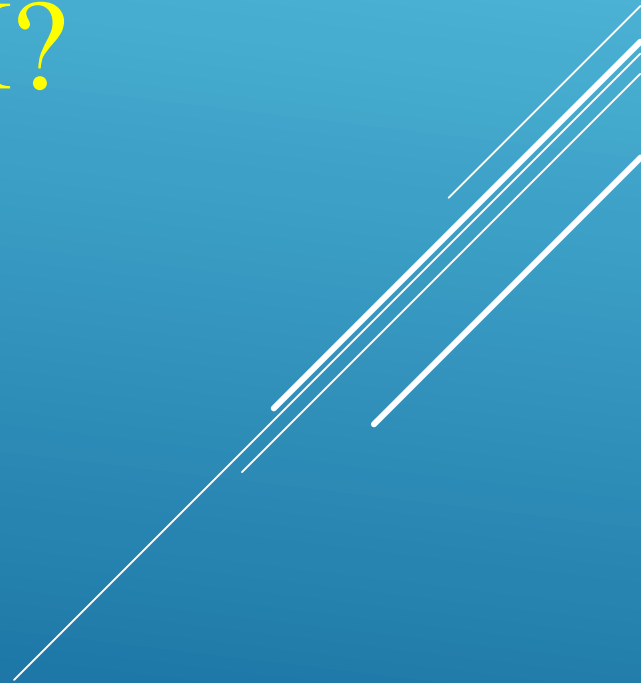
головне слово керує залежним, яке приєднується до головного за допомогою прийменника або без нього:
підійшов до берези, свято осені

Прилягання

залежне слово зв'язане з головним лише за змістом:
приплив швидко

ПРИГАДАЙТЕ, ЯКІ СПОЛУЧЕННЯ
СЛІВ НІКОЛИ НЕ МОЖУТЬ БУТИ
СЛОВОСПОЛУЧЕННЯМИ?

▶▶ Не є словосполученнями

- ❑ Словосполучення підмета з присудком.
- ❑ Словосполучення іменника або займенника з прийменником.
- ❑ Однорідні члени речення.
- ❑ Стійкі(нечленовані)словосполучення слів (власні назви,фразеологізми).
- ❑ Сладені форми слів.

*ЗАПИШІТЬ ЛИШЕ СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ, У
КОЖНОМУ ВИЗНАЧТЕ ГОЛОВНЕ І ЗАЛЕЖНЕ СЛОВО.*

Осінь настала

Налетів вітер

Сонячний і теплий

Наблизились до школи

Зустрівся з товаришем

Прийшли вчасно

Слухаємо уважно

Із поданих прикладів виберіть лише словосполучення.
Письмово поставте питання від головного слова до
залежного.

Прийшов батько, на рябому коні,
золотить яблука, біля школи,
старого дуба, останнє листя, пісня і
праця.

Поясніть свій вибір.

ЗАПИШІТЬ РЕЧЕННЯ, ДВА З НИХ ПОДІЛІТЬ НА СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ.

Я буду добре вчитися.

Василько став вищим за брата.

Мене чарує нетлінна краса рідної мови.

Постійний дощ і вітер затьмарили останній місяць літа.

Батьки будуть пишатися моїми успіхами.

Потрібно знати:

Речення – це
одне або кілька
слів, які
виражають
закінчену думку.

ВИДИ РЕЧЕНЬ

Критерій	Види	Приклади
За складом граматичної основи	двоскладні (граматична основа складається з підмета і присудка)	<i>Ідуть дощі.</i>
	односкладні (граматична основа складається з одного головного члена речення)	<i>Осінь. Люблю дощі.</i>
За наявністю другорядних членів речення	поширені (мають другорядні члени речення)	<i>Ідуть теплі дощі. У лісі осінь.</i>
	непоширені (не мають другорядних членів речення)	<i>Ідуть дощі. Осінь.</i>

За складом граматичної основи

ПОШИРЕНІ РЕЧЕННЯ

Поширені речення – речення, в яких, крім головних, наявні другорядні члени речення (означення, додатки, обставини).

- *Одно село зовсім запало в глибоку долину і неначе потонуло в білому цвіту садків...* (за І. Нечуєм –Левицьким).
- *Ой три шляхи широкії до купи зійшлися.* (Т. Шевченко).
- *Заходить сонце за лаштунки лісу .* (Л. Костенко).

НЕПОШИРЕНІ РЕЧЕННЯ

Непоширені речення – речення, в яких наявні лише головні члени.

- *Сієє палац.* (М. Старицький).
- *І срібло розтало.* (О. Олесь).
- *Рученьки терпнуть, злипаються віченьки...* (П. Грабовський).
- *Вітер. Ворон.* (А. Малишко).
- *Ні, не покаюсь .* (Л. Українка).

ПРИГАДАЙМО, ЯК НАЗИВАЮТЬСЯ ГОЛОВНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ?

НА ЯКІ ПИТАННЯ ВОНИ ВІДПОВІДАЮТЬ?

ЯКИМИ ЧАСТИНАМИ МОВИ ВИРАЖАЮТЬСЯ?

Продовжіть речення:

За метою висловлення та за емоційним забарвленням речення бувають...

- **Розповідні, питальні, спонукальні.**
- **Окличні та неокличні.**

Наведіть приклади.

ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ

Головні		Другорядні		
<u>Підмет</u>	<u>Присудок</u>	<u>Означення</u>	<u>Обставина</u>	<u>Додаток</u>
хто? що?	що робить підмет? що з ним робиться? який він є? що він таке?	який? чий? котрий?	як? де? куди? звідки? коли? чому?	кого? чого? кому? чому? ким? чим? на кому? на чому?

Розгорніть підручники на сторінці 9.

Прочитайте завдання до вправи 8.

Виконайте вправу.

Three parallel white lines of varying lengths are positioned in the bottom right corner of the slide, slanted upwards from left to right.

Робота у групах:

Прочитайте текст.

У місто прийшла осінь. Поступово пожовкла зелена трава. На деревах сохне і опадає листя. Усе частіше подуває холодний вітер. Він гонить по небу важкі дощові хмари. Перелітні птахи готуються у далеку дорогу. У садках достигли червонобокі яблука та солодкі груші. Осінь щедро обдаровує всіх, хто не лінувався улітку.

Завдання: переписати текст, підкреслити підмети та присудки.

Перша група – підкреслити додатки; друга – обставини; третя – означення.

ПРОДОВЖІТЬ РЕЧЕННЯ:

- СЬОГОДНІ НА УРОЦІ МИ ПРАЦЮВАЛИ НАД...
- СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ ЦЕ...
- ВОНО СКЛАДАЄТЬСЯ З...
- РЕЧЕННЯ ЦЕ...
- РЕЧЕННЯ БУВАЮТЬ...
- ПОШИРЕНІ РЕЧЕННЯ ЦЕ...
- НЕПОШИРЕНІ...
- ЗА МЕТОЮ ВИСЛОВЛЮВАННЯ РЕЧЕННЯ БУВАЮТЬ...
- ГРАМАТИЧНА ОСНОВА РЕЧЕННЯ ЦЕ...
- ПІДМЕТ ВІДПОВІАЄ НА ПИТАННЯ...
- А ПРИСУДОК - НА ПИТАННЯ...
- ОКРІМ ГОЛОВНИХ ЧЛЕНІВ У РЕЧЕННІ МОЖУТЬ БУТИ І ...
- ВОНИ НАЗИВАЮТЬСЯ...

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

СКЛАСТИ РЕЧЕННЯ ДО СХЕМ, ЗАПИСАТИ

